

نامه بـ کچه‌کم مانى بازاره قوله‌کانى تاراوگه‌نشین ... شاخـوان سديق

“خوداوه‌ند بـيه بازار ده‌خوـقـندت، تا شاعيران بـ نوسينى
سروده‌کانيان ئاتاجيان به بابەت نه‌بـت” (هــميرـس)

ه‌نگه‌ کم گەل و نه‌تەوه هەبن لەسەر ڤووی زه‌وی، چ لەسەر ئاستی
گشتی و چ لەسەر ئاستی تاک هـ‌نده‌ی ئـمه‌ وه‌ك كورد، له‌ بازاره‌ سه‌خت
و تاـه‌کانى مه‌نفاو ئاواره‌ی و دورکه‌وتنه‌وه‌ له‌ نیشتمان تـبگه‌ن،
بـيه‌ کاتـك به‌رهه‌مـکى ئەده‌بى تايبەت به‌م بابەتە ده‌خوـنینه‌وه‌
خـراترو فراوانتر له‌ هەر خوـنهرـکى دى له‌ وـاتانى ترى دونیا لـى
تـده‌گه‌ین و ده‌ست و په‌نجه‌ له‌گه‌ ڤـديـبه‌ دـڤـى چيرـکه‌که‌و ڤوداوه‌کانى
ناويدا نهرم ده‌که‌ين. چونکه‌ به‌درـژای مـژوو نه‌وه‌ دواى نه‌وه‌
ئاواره‌ی و دورکه‌وتنه‌وه‌و هـه‌هاتن له‌ نیشتمان به‌شـك بووه‌ له‌
ژيانمان، جا بـ هەر بيانويه‌ك بوـبـت وه‌ك تاراوگه‌ نشینـك خـمان
وـناکردوو، هـکارى ئەم کرداره‌ش ئەگەر زـرجار له‌لایان
نه‌یاره‌کانمانه‌وه‌ بووبـت، ئەوا هه‌ندـك جار له‌لایان خـمانه‌وه‌ کراوه‌،
وه‌ك خـزان و حزب و حکومه‌تى خـمانى خـمان، هه‌ربـيه‌ هه‌ندـك جار ئەم
حـته‌ى تاراوگه‌ نشینیه‌ لایان بـته‌ حزوو ڤـشتن و هـه‌هاتن له‌
نیشتمان لایان بـته‌ خه‌ونـکى گه‌وره‌ و چیتـر (ماغوت) وته‌نى “ئه‌وه‌ی به‌
نیشتمانى به‌ستوینه‌ته‌وه‌ ته‌نها ڤـئاوه‌کانمان بووه‌” به‌ـام ئه‌وه‌ی
جـگای داخه‌ که‌ هه‌موو ئەم ڤوداو چيرـکه‌کانه‌ی جـه‌هـشتن و دورکه‌وتنه‌وه‌
له‌ نیشتمان که‌ تا ئـستاش به‌رده‌وامه‌، نه‌مانتوانیوه‌ بیانکه‌ینه‌
که‌ره‌سته‌ی ئەده‌بى و له‌ فراوانیونی دـزى نه‌ته‌وه‌ی خـماندا سودیان
لـببینین، وه‌ك ئه‌وه‌ی نوسه‌رانى ئەفغانى (له‌تيف و خاليد حوسه‌ينى و
عتيق هـحيمى) ه‌ له‌ ڤـمانى (ڤوخساره‌ به‌ندکراوه‌که‌ و کـلاره‌ بازو خـاک
و خـمـش) دا بـ ناساندنى دـنده‌یه‌تى تاـيبانه‌کان له‌ ئەفغانستان
کردویانه‌، یان ئه‌وه‌ی (مسته‌فا خه‌ليفه‌) له‌ ڤـمانى (قه‌پليک) دا
ده‌رباره‌ی ترسناکى زیندانه‌کان و شـوازی سزادانى به‌ندکراوان له‌
سوریا کردویه‌تى. ئەگه‌رچى ناکرـت له‌ ئەده‌بیاتى خـماندا (ده‌ربه‌ندى
په‌پوله‌و گـڤـستانى چراکان) ی (شـرکـ بیکه‌س) وچه‌ند هه‌وـکى دیکه‌ له‌
به‌رچاو نه‌گرین.

ئـستا ئه‌وه‌ی وا ده‌کات ڤـمانى (نامه‌ بـ کچه‌کم) به‌ستینه‌وه‌ به‌ کـى
ڤوداوه‌کانى مـژوو خـمانه‌وه‌ سود وه‌رگرتنه‌ له‌ دیارده‌ و ئازارى

تاراوگه نشینی وهك تیماو كه رهسته یهك بـ به دهب كردنی مـ ژوو،
ههروهك ئه وهی (شـ پنهاوهر) دهـتـ چیرـکی هه موو ژیانـك، چیرـکی
ئازارـكه

چیرـکی مـ مانه كه

مـ مانی (نامه بـ كچكم) یهكـكه له به ره مه چاپكراوه كانی ناوه ندی
ئه ندـشه، كه له نویسنی نوسهری یـ نانی (تیـدـر كالیفاتیدـس) و
نوسهر وهرگـ(دلاوهر قهره داغی) به زمانـکی پاراو و جوان
وهریگـراوه بـ كوردی. كه پـشتریش هه مان وهرگـ مـ مانی (ژنـك بـ
خـشویستنی) ئه نوسهری بـ كوردی وهرگـاوه.

ئه مـ مانه باسكردنه له ئازاره قو و تاـهـكانی تاراوگه، كه
هه میشه مرـفـ په یوهست ده كه نه وه به ابردویانه وه هه میشهش گه رانه وه
بـ نیشتمانی دایك بـیان ده بـت خهونی گه وره. كاره كتهری سهره کی ئه مـ
مـ مانه ناوی (پابلیـس ئـفیدـس) ه كه به (ناسـ)ی شاعیر ناسراوه و
له شاری مـ ژیان به سهر ده بات، دواي ئه وهی ئه مـ شاعیره ده كه وـته
داوی خـشه ویستی كچـكه وه و شیعی ئاشقانه بـ ئه و كچه ده نوسـت،
قه یسهر بـیاری ده ركردنی له مـ ما ده دات و به ناچاری ووده كاته
وـاتی یـنان.

پاش گرسانه وهی، (ناسـ) له وـاتی یـنانه وه ده ست ده كات به ناردنی
نامه بـ كچه كهی، كه له استیدا كچی خـی نیه و كچی كه سـکی تره،
بهـام ناسـ له كچی خـی زیاتر خـشی ده وـت، مـ ژانه و به رده وام له
مـ گهی ئه و كه شتیانهی كه له مـ ماوه ووده كه نه كه ناراو هـكانی یـنان
ده كه وـته سـراخكردنی ئازیزانی له نیشتمان، بهـام بـسود ده بـت و
به درـژای ژیانی ته نها دوو نامه ی له نیشتمان وه پـده گات.

ئه مـ شاعیره له نامه یه كدا ده نوسـتـ "كچه كم ئـستا كه بای خـرئاوا
هـی كردوو، ده بـت خـم فـربكه م كه ئه م ژیا نه بـمـوحمه م خـش بو،
ناـبـ هه رگیز گله وگازهنده له سه رما بكه م، گله و گازهنده له ماـی
سارد، له بای ته زـنهر، له ته خته خهوی ناخـش، له شه رابی به ستوو، له
مـ شتنی ژنان و له بـده نگی پیاوان هه موو به یانییهك ده بـ ده ستـكم
بنـمه سه ر دـم و هه ست به لـدانی بكه م، چما دـكـ له ماوه ی ژیا ندا
چه ند جار لـده دا؟ ئه وه له یاده وه ریمدا ههـبگرم و بزانه كه هـنده ی
ژماره ی ئه و لـدانانه پاساو بـ به خته وه ری هه ن."

نوسهر له مـ مانه دا ته نها نایه وـتـ خوـنهر له به رده م پرسپاری
مه نفادا اـبگرـت، بهـكو قوـتر له ته نه ای مرـفـ له نیشتمان دهـوات
و پرسى مه نفای مـحی و تاراوگه نشینی ناخی مرـفـ ده كاته پرسـکی
جدیترو پـی وایه كـشه ی ئینسان له مه نفاكانی ناو مـحی خـیه وه

سهره تا دهسټپـډهـكـن و دواتر بـ بهـشـهـكـانـي تـري ژيان دهـگـوازرـډـنـهـوـه،
وهـكـ ټـهـوـهـي لـه نامـهـيـهـكـي ترـدا دهـنـوسـټـتـ" مهـنـفا تـهـنـها ټـهـوـهـنـيـهـ كه
بـنـيـادـهـم لـه وـځـا تـهـكـهـي ځـي وـهـدـهـر دهـنـر، بـهـځـو ټـهـوـهـشـه كه بـنـيـادـهـم
لـه خـوـډـي ځـي وـهـدـهـر دهـنـر بـيـه دهـبـوـو هـيـچ كهـسـټـكـ دهـسـهـځـا تـي ټـهـوـهـي
بـهـسـهـر كهـسـي ترـدا نهـشـكـايـه"

ټـهـوـهـي نوـسـهـر لـهـم ډـډـمـانـهـدا بـهـقـوـځـي كـاري لـهـسـهـر دهـكـات بـهـسـتـنـهـوـهـي
ځـي شـهـوـيـسـټـي ډـهـگـهـزـيـهـ بـه ځـي شـهـوـيـسـټـي خـاـكـهـوـه، هـهـځـا تـن لـه نـيـشـتـمـان لـه
پـځـا و عـهـشـقـدا، ټـهـو چـاـرـهـنـوسـهـيـه كه ټـهـم شـاـعـيـره ډـوـبـهـځـوي بـيـتـهـوـه بـيـه
(نـاسـټـ) چـهـنـد بـيـري ځـي شـهـوـيـسـټـهـكـي دهـكـات هـځـنـدـهـش هـي نـيـشـتـمـانـهـكـي، مـن
لـهـكـاتـي خـوـځـوـډـنـدـنـهـوـهـي ټـهـم ډـډـمـانـهـدا يـهـكـځـا سـټـخـهـيـاـم بـي قـسـه
بـهـنـاـو بـانـگـهـكـي (حـمـزـا تـځـف) نوـسـهـري كـټـيـبي (دـاـغـسـټـانـي مـن) چـوـو، كه
دهـځـا تـ" لـه دـوـنـيـاـدا دـوـوـشـت شـاـيـهـنـي ټـهـوـهـن مـلـمـلـانـي گـهـوـرـهـيـان لـهـسـهـر
دـرـوـسـټ بـيـټـت، ټـهـوـانـيـش(نـيـشـتـمـانـځـي ځـي شـهـوـيـسـټ و ټـاـفـرـهـتـځـي قـهـشـهـنـگ) ن
قـهـشـهـنـگـي و شـځـ و شـهـنـگـي ټـاـفـرـهـت بـوـونـي نـيـيـه، ټـهـگـهـر لـهـگـهـځـي
ځـي شـهـوـيـسـټـي و بـهـهـي نـيـشـتـيـمـانـدا هـاـوـسـهـنـگ نهـبـيـتـ" نوـسـهـري ټـهـم ډـډـمـانـه
ځـي يـهـكـځـا كه لـه تـارـاـوـگـه نـشـيـنـهـكـان و لـه وځـا تـي يـځـا نـانـي زـځـي ځـي
ټـاـوـارـه بـوـو، بـيـه لـه خـوـځـوـډـنـدـنـهـوـهـي چـيـر ځـي كهـيـدا هـهـسـټ دهـكـځـا كه بـاش
ډـډـچـټـهـ نـاـو نـاـخـي مـرـځـي ټـاـوـارـهـو، زـځـا رـجـار مـرـځـي بـي ټـهـوـهـي لـهـشـټـځـي
تـځـيـگـات پـځـي ځـي شـهـ ځـي ټـهـزـمـونـي ټـهـو شـټـهـبـكـات، وـهـك ټـهـوـهـي (فـرـځـ)
دهـځـا تـ" بـي ټـهـوـهـي هـهـسـټ بـه ځـي ټـهـقـټـي بـهـرـد بـكـهـم پـځـم ځـي شـهـ سـهـرـم بـشـكـټـتـ"
بـيـه نوـسـهـرـيـش لـهـم ډـډـمـانـهـدا ځـي ټـهـزـمـونـي هـهـځـا تـن لـه نـيـشـتـمـانـدـهـكـات
و وـا لـه خـوـځـوـډـنـهـر دهـكـات هـهـمـان هـهـسـټي تـځـا دـا دـرـوـسـټـيـټـت، ټـهـو
بـهـخـوـځـوـډـنـدـنـهـوـهـي چـيـر ځـي تـارـاـوـگـه نـشـيـنـي ځـي ټـاـزـاـرـهـكـانـي مهـنـفا
دهـگـواز ټـهـو، وـهـك ټـهـوـهـي لـه نامـهـيـهـكـي ترـدا دهـنـوسـټـتـ" كـچـهـكـهـم لـځـه
لـهـم بـهـشـه چـځـو و هـځـي دـوـنـيـاـدا كه مـنـي لـځـم، زـهـمـهـن نـاـځـا و، ډـډـژدـوـاـي
ډـډـژ، لـه جـځـگـهـي ځـيـدا ځـهـواـج دهـكـا، لـځـه نـاـتـوـانـم هـيـچـم لـه بـيـر
بـچـټـهـو، لـځـه هـيـچ بـرـيـنـځـا سـا ډـډـژ نـاـځـا، ټـاـقـه كـار ځـي كه دهـتـوـانـم
بـيـكـهـم ټـهـوـهـي، شـټـهـكـان وـهـيـادـي ځـم بـهـځـنـمـهـو، ټـهـو زـهـمـهـنـه چـيـي دـي
بـوـنـي نـيـيـه كه تـځـهـپـه ډـډـچـو، بـهـځـو تـهـنـها ټـهـو زـهـمـهـنـه هـهـيـه كه
تـځـهـپـه ډـيـوهـ".

بـهـم شـځـوـهـيـه چـيـر ځـي غـهـمـگـيـنـي ټـهـم شـاـعـيـره عـاـشـقـه لـه تـارـاـوـگـه بـهـرـدـهـوـام
دهـبـيـټـت، تـا لـه كـځـا تـاـيـدا و پـاـشـمـانـهـوـهـي (نـاسـټـ) لـه مـانـفا و وځـا تـي
غـهـرـيـبـدا بـي مـاـوـهـي زـيـاـتـر لـه هـهـشـټ سـا ځـي سـهـرـهـنـجـام بـهـخـمـي دـوري لـه
نـيـشـتـمـان و مهـعـشـوقـهـكـي سـهـرـدـهـنـټـهـو و بـيـهـكـجـاري كـځـي دـوـاـي دهـكـات.

تـهـكـنـيـك و زـمـان وـهـك دـوـانـهـي بـهـځـي ډـډـمـانـهـكـه:

یه کک له خا به هزه کانی ئهم مانه که هر له سهره تاوه وا ده کات خو نهر له گه خیدا به تهوه و نه توان ت واز له خو نندهوهی به ن ت، بوونی ئه و زمانه پاراو شیعریه یه تی که ز ر شاعیرانه گه مه به وشو سته کان ده کات، ئه مه جگه له لکاندن و کوت دهر ب یینی سته کان به شووهی گر چنی ورد، ئه مه ش له گه ی بوونی ئه و ته کنیکه به رزه ی که نوسهر ب کخستنی شوازی نویسی نامه کان به کاری ه ناوه، نوسهر ئه گهر چی هه ویداوه له گه ی نویسی نامه کانه وه چیر کی زیان و نه هامه تیه کانی خ ی وهك نمونه یهك له مر ق، ب ای گشتی بخاته وو، به ام فره ده نگیه کی وای خو قاندوه که ت مای چیر که که ی فره لایه ن و فره ووداو ب ت. هر ئه مه شه وای کردوه ئهم مانه بب ته مان ن کی سهر که وتوو، وهك ئه وهی (به ختیار عه لی) ش ده ت " مان هونه ری ئاماده کردنه وه و ه نا نه قسه و ناساندنی مر قه ب ده نگه کانه، ب ئه وهی مر قیش بناسیت، بیه نیته قسه و بیناس نیت، پویستیت به دنیا بینیه کی گه وره و خ شو یستیه کی گه وره هیه، که ئه و دوانه ت ونکرد ناتوانیت مان ی فره ده نگ بنوسیت"

مانی نامه ی: (نامه ب کچه کهم) وهك نمونه:

مانی نامه یی یه کک که له شوازه ههره ک نه کانی نویسی مان، که هه ندك ب چوون پ ی وایه، سهره تای نویسی مان ئه وروپی بهم ته کنیکه نوسراوه، ئستا ب ئه وهی له مان نامه یی ت بگه ی ن په نا ب پ ناسه باوه که ی (ده یقید لاچ) ده به ی ن که ده ت " مان نامه ی ج ر ک له گ انه وه یی یه کهم که سییه، به ام خاوه نی ک مه کک تایبه تمه ندی دیاریکراوه، که له شووهی ناسراوتری زیان نامه یدا به دی ناکر ت، له کات کدا چیر کی زیان نامه یه ک بهر له ده ستپ کردنی ب گ ه ره وه ناسراوه" ئهم ج ره له نویسن له ناو ئه ده بی دنیا دا ناسراوه و چه ندین مان بهم شوازه نوسراون له وانه (هه ژارانی د ست یفسکی و مانه نامه یه کانی پامیلاو کلارسیای سام ئیل ریچار سن) له ئه ده بی کوردیشدا چه ند نمونه یه ک به دی ده کر ت له وانه مان ی (نامه کانی ف رناد ی ئه ژین عه بدوالخالق و نازیلا ی یاسین بانی خ مان ی) که ب گومان مان ی تریش هه ن. ب گومان ئهم شوازه له نویسن به گایه کی گرنگی گ انه وه داده نر ت که نوسهر له گه ی گ انه وهی خودیه وه ته وای چیر که که ده گ ته وه، ب یه خو نهر له کاتی خو نندهوهی ئهم ج ره مان ناه دا ته نها له زاری که سی نامه نوسه وه ئاگاداری ته وای وداوه کان ده ب ت که ز ر جار ئه و که سه به او ی هه موو شتزان ناو ده بر ت.

دواسهرنج لهسهر ټټ ما نه که:

ټټ مانی (نامه به کچه کهم) په ککه لهو ټټ مانه گړنگ و ټټ چټانه ی که له ماوه ی ټټ ابردوودا خو ټټ ندمه وه، که نوسهر به سه لیکه یه کی وردو له ټټ گه ی هونه ری گټ ټټ انه وه وه و له دوتو یی چه ند سه د لاپه ټټ ه یه کدا ده مانخاته به رده م چه ند پرس ټټ کی جدی وهک (عشق و خو ټټ شویستی خا و شیعو مه نفاوه) نوسهر ی ئم ټټ مانه قسه یه کی به گټ ټټ انه وه هه یه، "قسه یه ک وهک ده ټټ ن له ده وه به ده مانه" هر ئه مهش له مر ټټ قه کانی تر جای ده کاته وه، (عه تا محمه د) ټټ ی وایه "م ټټ ژووی مر ټټ ق له وکاته وه ده ستپ ټټ ده کات که توانی به سه رها ت ټټ ک بگ ټټ ټټ ته وه، هر ئه مهش وای کرد له جیهانی ئاژه ټټ ان دایب ټټ ت" ئم ټټ مانه وهک ز ټټ ک له نوسراوه کانی دیکه به ک ټټ شه نیو له ز ټټ شو ټټ ندا در ټټ داد ی له شو ټټ وازی گټ ټټ انه وه که یدا کراوه، که به لبردنی چه ند به شو ټټ ک هیچ له ناوه ټټ کی ټټ مانه که ناگ ټټ ت. به ټټ ام به گشتی ئم ټټ مانه شیاوی خو ټټ نده وه یه، به تایبته به ټټ که سا ن ټټ که خو ټټ یان مر ټټ قی تاراوگه نشینن، یان ئه زمونی مه نفا یان کردو وه. (ناس ټټ) له نامه یه کی دیکه دا به سه سه ته وه ده نوس ټټ ت" به به ده نگی به ټټ ن به خو ټټ م ده ده م، به ه ټټ زیم و هر چی له توانا مدا هه به ت بیکه م، تا ټټ ژ ټټ ک له ټټ ژان بگه ټټ مه وه به ټټ ئه و شو ټټ نه ی که نیشتمانی منه، جا ئه گهر نه شتوانم تیا یدا بژیم ئه و لانی که م، بتوانم ل ټټ ی بمرم". له دوا جاردا ج ټټ گه ی خو ټټ یه تی سوپاسی وه رگ ټټ ی به توانا (دلاوهر قهره داغی) بکه یین به وه رگ ټټ انی دوو به ره می ناوازه ی ئم نوسهره به زمان ټټ کی جوان وپاراو و ناسا ندنی به دونیای ئه ده بی و کت ټټ بخانه ی کوردی.

به ئم نوسینه سودم له م کت ټټ بانه وه رگرتو وه.

به ره و ټټ مانی کوردی ټټ ارام سدیق ټټ نوسین

کیمیا گهری وو شه ټټ یاسین عومه ر ټټ وه رگ ټټ ان

وهک با ټټ نده ی ناو جه نگه ټټ ترسنا که کان به ختیار عه لی دیداری ئه ده بی